

JOSEF KOPECKÝ – UČITEL

Osobnost kulturního, společenského a národopisného života na Podluží konce 19. a začátku 20. století

Lenka Havlíková, Národní ústav lidové kultury, Strážnice

Publikace Slovácká svatba na Podluží je často citovaným pramenem poznání tradiční svatby a svatebních písní v tomto regionu na konci 19. století. Samotná osobnost Josefa Kopeckého však dosud zůstala prakticky neznámá. Kombinací intenzivní badatelské práce, ale i náhody a štěstí, se postupně podařilo život i dílo Josefa Kopeckého odkrýt. Kopecký byl ve své době výraznou osobností, pokrokovým učitelem, obdivovatelem umění i šířitelem sokolských a národopisných myšlenek. Bezesporu si zaslouží, aby kromě Slovácké svatby na Podluží vešlo ve známost jeho jméno i celý životní příběh.

Jméno Josefa Kopeckého je díky jeho publikaci s názvem Slovácká svatba na Podluží pro odborníky v oblasti zvykosloví důvěrně známé. Sběr písní a promluv ke svatbě a jejich zapísání je jedním z jeho hlavních přínosů k bádání o tradiční lidové kultuře na Moravě. S touto prací ale úzce souvisí také několikrát předvedení slovácké svatby podle těchto zápisů. Podíváme-li se na celý život a dílo Josefa Kopeckého, vidíme pestrý a naplněný životní příběh člověka, který zanechal v dějinách regionu výraznou stopu. Rodák z východních Čech, žák Aloise Jiráska, muzikant, amatérský malíř, kronikář, písař, a především pokrokový učitel v Lužicích a Týnci, ale i význačná osobnost společenského a kulturního života na Podluží na přelomu 19. a 20. století. Zejména pro občany Týnce vykonal mnoho práce, kromě svědomité výuky dětí se zasadil o založení místní tělovýchovné jednoty Sokol, byl zakladatelem první obecní kroniky a po třicet let svědomitě vedl pokladnu Spořitelního a záloženského spolku v Týnci, který významně napomáhal místním obyvatelům s jejich hospodařením. Věnoval se též malířství a jeho záliba ve výtvarném umění jej přivedla k přátelství s Aloisem Kalvodou i dalšími známými malíři. K jeho zásluhám patří také to, že se na profesionální malířskou dráhu vydal týnecký rodák Cyril Jančálek.

Rodina

Josef Kopecký se narodil 7. července 1865 v Cerekvici u Litomyšle do selského domu č. 37 manželům Anně a Janovi Kopeckým.¹ Jeho otec se do Cerekvice nad Loučnou přizpůsobil ke své ženě Anně, roz. Pečenkové, dědičce půlstatku z nedalekých Benátek u Litomyšle, kde rod Kopeckých žil na gruntu č. 15 již v první polovině 19. století. Jeho mladšími sourozenci byli Jan Evangelista (naroz. 1. ledna 1868)² a Anna (naroz. 26. června 1871), která bohužel zemřela v dětském věku (22. února 1874) na křečovitý kašel.³ Ve věku pouhých osmi měsíců zemřel na psotník, v den pohřbu své starší sestry Anny, také nejmladší bratr Alois (25. února 1874).⁴ Od školního roku 1871/1872 chodil malý Josef Kopecký na obecnou školu v Cerekvici. Ve školním roce 1877/1878 byl žákem německé obecné školy, kterou navštěvoval pravděpodobně proto, aby se zdokonalil v němčině, není ale bohužel jasné, v jaké lokalitě to bylo.⁵ Mohlo se jednat o obecnou školu v Rychnově.⁶ Od školního roku 1878/1879 studoval na litomyšlské městské reálce. Stojí za zmínku, že ve školním roce 1879/1880 a 1880/1881

byl žákem Aloise Jiráska, který ho v této době vyučoval zeměpis a dějepis, přičemž ve školním roce 1879/1880 byl také jeho třídním učitelem. Jméno Josefa Kopeckého se neobjevuje v katalogu 4. třídy (1881/1882) ani v protokolech o maturitních zkouškách reálky v Litomyšli. Maturitní zkoušku zde tedy zřejmě nesložil.⁷

Po studiích se rozhodl pro učitelskou dráhu a dostal se až do vzdálených jihomoravských Lužic u Hodonína. Sem přichází v roce 1885 coby dvacetiletý kandidát učitelství a jako prozatímní podučitel do zdejší trojtřídní obecné školy. Vysvědčení o učitelské způsobilosti mu bylo vydáno 13. listopadu 1888⁸ a 8. června 1891 je jmenován definitivním podučitelem na již čtyřtřídní škole v Lužicích.⁹ V Lužicích potkává svou budoucí manželku Františku Štilárkovou (*1863), dělnici v tabákové továrně v Hodoníně, dceru čtvrtlánika z Lužic Jana Štilárka a jeho ženy Rosálie z gruntu č. 82. Ze šťastného manželství vzešlo několik dětí. První děti,

Obr. 1. Josef Kopecký (7. 7. 1865 – 2. 5. 1938).
Foto B. K. Žižlavský.

Obr. 2. Františka Kopecká (2. 4. 1863 – 3. 3. 1931).
Foto B. K. Žižlavský.

dvojčata, se jim narodily ještě před svatbou 1. a 2. ledna 1889. O den starší syn Jaroslav bohužel v kojeneckém věku osm a půl měsíce 14. září 1889 umírá na střevní katar. Jeho mladší dvojče Božena se dožívá svatby svých rodičů 1. listopadu 1889 a Josef Kopecký ji v matrice narozených vlastnoručně legitimizuje.¹⁰ Matriční záznamy dokládají nelehkou situaci mladého podučitele. Prvorozené děti Jaroslav a Božena se narodily v domě č. 30, Jaroslav umírá v domě č. 32. Bydliště v době svatby je v domě č. 84 – pravděpodobně se jednalo o byt v místní škole, domov jeho ženy je v domě č. 82. Dcera Ludmila, narozená po Kopeckého svatbě 29. května 1890, se narodila v domě č. 59, syn Jaroslav se 13. prosince 1893 narodil v domě č. 10 a syn Vojtěch 4. února 1892 v domě č. 232.

Po odchodu do Týnce se bytová situace ve světle matrik nejeví o mnoho lépe. Dcera Milada Marie Kopecká se narodila 25. června 1898 v domě č. 113. Záhy po po-

rodu však 1. července umírá z příčiny vrozené slabosti. S pevnějším zdravím se naštěstí narodila Květoslava Františka Kopecká 30. května 1901 v domě č. 133. Poslední dcera Mílada Kopecká, narozená 12. dubna 1904, se dožívá pouze několika dnů, umírá 19. dubna 1904. V té době rodina Josefa Kopeckého obývá pravděpodobně nově postavený dům ještě bez přiděleného domovního čísla. Dospělosti se tedy dožilo jen pět dětí – Božena (*2. ledna 1889),¹¹ Ludmila (*29. května 1890), Jaroslav (*13. prosince 1893), Vojtěch (*4. února 1895)¹² a Květoslava Františka (*30. května 1901).

Z prvního působiště v Lužicích odchází Josef Kopecký se svou rodinou v roce 1897 do nedalekého Týnce, kde jako učitel na místní škole strávil třicet let svého života. Po roce 1927 se stěhuje, již jako penzista, do Hodonína, kde v nedožitých třiašedesáti letech umírá. Poslední léta prožil v kruhu své rodiny a přátel, bydlel v Hodoníně na ulici Marxova 42 se svojí ženou a neprovdanou dcerou Ludmilou. Ve stejné ulici v domě č. 44 bydlela jeho druhá dcera

Květoslava se svojí rodinou. Úmrtí Josefa Kopeckého je zaznamenáno také v obecní kronice Týnce: „Dne 2. května 1938 zemřel v Hodoníně Josef Kopecký, řídicí učitel v. v., který založil tuto kroniku. Zemřelý působil na zdejší obecné škole od 1./2. 1897 do 1./1. 1927, plných 30 let a v povznesení obce Týnce po stránce kulturní i hospodářské se velmi zasloužil. Založil Společnost a záloženský spolek, Národní Jednotu a Jednotu Sokol. Pohřbu zúčastnilo se v Hodoníně na 130 občanů z Týnce. Zpopelněn byl v brněnském krematoriu.“¹³

Jeho ostatky jsou uloženy v urně na hodonínském hřbitově na hrobě č. 10/15 ve schránce v pomníku.

Slovácká svatba na Podluží

Po příchodu na Moravu Josefa Kopeckého, rodáka z východních Čech, očarovala lidová kultura a brzy v ní spatřil krásu a cenné dědictví předchozích generací. Rozhodl se proto velmi podrobně popsat svatbu na Podluží, aby podpořil zachování tradičních svatebních zvyků a aby s ní seznámil širokou veřejnost. Slovácká svatba na Podluží měla být zároveň podrobným scénářem pro případné provedení tradiční svatby. Poprvé ji s Lužičany nacvičil k posvícenské zábavě v roce 1886, kterou pořádala tělocvičná jednota Sokol v Hodoníně v sále Besedního domu. Na programu bylo předvedení několika částí slovácké svatby v podání lužických mládenců a dívek. Ačkoliv text novinového článku, který o události informoval, neuvádí jeho jméno, můžeme téměř s jistotou říci, že za tímto vystoupením stojí právě Josef Kopecký.¹⁴ Podruhé zajistil předvedení svatby v roce 1892 na Výstavě umělecké, průmyslové a národopisné, která se konala na nádvoří Besedního domu v Hodoníně.¹⁵ Zdejší výstava se těšila nevídané návštěvnosti, která předčila dosud konané moravské výstavy,

Obr. 3. J. Kopecký s rodinou v Hodoníně (1931).
Foto B. K. Žižlavský.

ačkoliv patří mezi ty méně známé. Uspořádání této výstavy spolu se sjezdy, doprovodnými programy a koncerty bylo ve své době na Hodonínsku jedinečným počinem. Výstava trvala přibližně tři týdny, přičemž každou neděli probíhal kulturní program. Na zahajovací neděli se uskutečnila dožínková slavnost z Těšic a Mikulčic (11. září 1892), kterou s účinkujícími nacvičili podle podání starých obyvatel učitelé z Mikulčic Kahoun a Vokoun,¹⁶ druhou neděli (18. září 1892) se uskutečnila slovácká svatba z Lužic, další pak svatba z Rohatce (25. září 1892), tu připravili starosta Bureš a učitel Antonín Černošlávka,¹⁷ a na závěr výstavy (2. října 1892) předvedli své umění hudci a tanečníci z Velké nad Veličkou, toto vystoupení připravil Martin Zeman.¹⁸

K provedení svatby z Lužic vyzvali Josefa Kopeckého pořadatele výstavy – *Hodonští vlastenci*.¹⁹ Vystoupení trvalo celé odpoledne a skládalo se ze čtyř částí: ženich jde pro nevěstu, průvod před kostelem, po kostele a hry před svatebním ložem.²⁰ Svatební průvod z Lužic vzbudil zájem i u hodonínských Němců a Židů, kteří o ryze vlasteneckou českou akci, jakou byla tato výstava, nejevili zájem. Zmíněný svatební průvod z Lužic přijížděl do Hodonína po 14. hodině na čtrnácti vyzdobených vozech, prošel zahradou a celé představení pak bylo předvedeno na jevišti. Jak popisuje tehdejší tisk, na prvním voze jela muzika, za ní pak dívky a chlapci v kroji a ženich s nevěstou, družičkami a družbou. Na místě je vítali organizátoři výstavy F. Hess a J. Schier ml. spolu s hudbou a zástupci Sokola.

Na jevišti ve dvoře se pak konala svatba před zraky velkého publika. Tlampače představoval Antonín Kuběna z Lužic, nevěstou byla Apolena Příkazská, ženichem Štěpán Blaha, rodiči nevěsty pak Pavel a Kateřina Horňáčkoví, starší družba Adam Netík, starší družičkou byla jeho sestra Anna. Na konci svatby nechyběly ani svatební hry – hledání špendlíku, hra na měsíce a na mrtvého. Po programu následovala taneční zábava za doprovodu Padělovy muziky.²¹

Příští neděli – 25. září 1892 byla doprovodnou akcí slovácká svatba z Rohatce, kterou připravili rohatecký starosta Karel Bureš a nadučitel Antonín Černošlávka. I když i toto představení svatby zaujalo, přece jen „*svadba lužická předminulé neděle zůstala nedostižným vzorem*“.²²

Provedení svatby v podání Lužičanů nemělo obdoby a bylo vyzdvihováno nejen u přírodních návštěvníků, ale i v dobovém tisku referujícím o průběhu výstavy. Ohlas vzbudila také u hostů ze zahraničí, kteří byli v tento den na výstavě přítomni.²³

Předvedením svatby na výstavce v Hodoníně ale Josef Kopecký jako autor nekončí, o dvacet dva let později v rámci sokolského sletu na cvičišti v Králově Poli v Brně, který byl připravován na 27. až 29. června 1914, se měla svatba dočkat dalšího provedení. V pondělí 29. června 1914 v rámci slavnosti Moravského roku, jež měla představit starodávné zvyky a obyčeje, měla být součástí programu také Slovácká svatba pod vedením Josefa Kopeckého.²⁴ Slet byl však předčasně ukončen 28. června 1914, kdy přišla zpráva o atentátu na následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este v Sarajevu. Ani v náhradním termínu 12. července 1914 se Moravský rok neuskutečnil z důvodu silné bouře.²⁵

Aby se slovácká svatba zapsaná Josefem Kopeckým nesmazatelně vepsala do historie, a za účelem „*povzbuzení Slovákův, aby vždy pevně o svatbách stáli při zvycích, jež po otcích zdědili...; dále aby ctění čtenářové, jimž osud nepopřál obcovati vzácnému tomu obřadu, nabyli o svatbě slovácké jasné představy; konečně aby vodítkem byla k nacvičení buď celé svatby nebo některé části její k výletům neb jiným zábavám*“,²⁶ dokončil v roce 1896 knihu s názvem Slovácká svatba na Podluží, která se stala významným etnografickým pramenem při studiu v oblasti obřadní lidové kultury. Vydání knihy v roce 1898 přivítal její autor již jako učitel v Týnci.

Popis svatby z pera Josefa Kopeckého je velmi detailní, sám uvádí, že jej nelze srovnávat například s Moravskou svatbou Františka Bartoše z roku 1892. Svým rozsahem, přesným zaznamenáním a vazbou k jedné lokalitě, potažmo menšímu regionu, ji lze porovnat snad jen s Valašskou svatbou od Matouše Václavka. Autor se snaží s pečlivostí sobě vlastní podrobně zachytit podobu svatebních rituálů a zvyků na severním Podluží na konci 19. století. V období, kdy kniha vychází, jsou již mezi čtenáři dostupné výtisky Svadby v národě Česko-slovanském čili svadební obyčeje, řeči, promluvy od Beneše Metoda Kuldy z roku 1858, Valašské svatby od Matouše Václavka a již zmíněná Moravská svatba od Františka Bartoše, dvě poslední vydané roku 1892. Všechny výše uvedené práce spojuje obdobná osnova – popis podle časové souslednosti průběhu celé svatby. Od námluv a příprav svatby včetně popisu svatebního oděvu a zvaní na svatbu přes průvod do kostela, *zdvaky*, svatební hostinu až po zábavu včetně svatebních her. Na Podluží ovšem bez čepení nevěsty, které se zde již na konci 19. století nevyškytovalo. Je patrné, že Josef Kopecký znal Moravskou svatbu Františka Bartoše i písňové sbírky Františka Sušila i Františka Bartoše a u jednotlivých písní na ně přímo odkazuje.

Ze 72 písní, které jsou v knize uvedeny, jich rovných 35 nebylo nikde v žádné do té doby vydané sbírce zapsáno a 19 písní uvádí autor jako podobných a 15 písní obsažených také ve sbírkách Františka Sušila nebo Františka Bartoše.²⁷ Jeho Slovácká svatba se tak stala citovaným pramenem k podlužáckým lidovým písním. Ve starších zpěvnících u písní, především svatebních, s přípisem z Lužic jde právě o první zápis Josefem Kopeckým. Například v publikaci Podluží v lidové písni je uvedeno 10 písní převzatých z jeho díla.²⁸ Jak autoři hodnotí v úvodu této písňové sbírky přínos J. Kopeckého: „*Mimořádný historický význam má pak útlá knížka Josefa Kopeckého Slovácká svatba na Podluží, která přináší soubor svatebních písní, dnes již většinou zapomenutých.*“²⁹ Řada písní zapsaných J. Kopeckým nenávratně zmizela, některé se objevují, často v obměněné podobě, ještě ve druhé polovině 20. století. Některé písně svou jednoduchou melodickou výstavbou, ale také textovým rozsahem naznačují, že patřily ke staršímu svatebnímu repertoáru a starší nápěvové vrstvě. Jméno Josefa Kopeckého se díky jeho práci řadí do společnosti prvních sběratelů svatebních písní.

Zmínka o publikaci J. Kopeckého nechybí samozřejmě ani ve výčtu prací věnovaných svatbám na Slovácku v kapitole Zvyky a obyčeje v díle Moravské Slovensko.³⁰

Po více než sto letech byla svatba podle zápisu Josefa Kopeckého předvedena znovu, tentokrát na folklorním festivalu Podluží v písní a tanci ve Tvrdonicích v neděli 4. června 2017. Předvedli ji opět lužičtí občané: členové chasy, Lužičtí mužáci a vdané ženy, členové Muzejního spolku v Lužicích, seniorky z Lužic a pěvecký sbor Trvalky TJ Sokol Lužice i zástupci vedení obce. Vše za hudebního doprovodu Gajdošské muziky ze Starej Břeclavi. Předvedení svatby inicioval a připravil Mgr. Miroslav Havlík. Vystoupení sestávalo z několika částí se snahou o co nejpřesnější interpretaci podle zápisu J. Kopeckého. Byl předveden zpěv i mluvené slovo části I. Před obřadem, části II. U svatebního stolu a svatební hry Na šátečkovou a Na ovčáckú. Celý pořad se setkal s velmi pozitivním ohlasem u přítomných diváků. K propagaci tohoto pořadu i samotného autora Slovácké svatby Josefa Kopeckého byl vytvořen na webových stránkách sociální sítě Facebook profil Slovácká svatba na Podluží podle Josefa Kopeckého,³¹ kde je možné zhlédnout fotky z vystoupení v roce 2017 i další zajímavosti spojené s tématem historické podoby svatby na Podluží i se samotnou osobností Josefa Kopeckého.

Není známo, že by byl J. Kopecký autorem dalšího díla, pravděpodobně byla Slovácká svatba na Podluží jeho prvotinou a zároveň jedinou publikací. V další etapě života, kdy změnil

své působitě, se plně věnoval rozvoji školství, povznesení společenského a kulturního života v místě, kde dalších třicet let žil – v malé obci Týnec nedaleko Břeclavi.

Učitel z Lužic a Týnce

Jako ve většině vesnic nebylo ukotvení školní docházky v životě prostých dětí v 19. století jednoduchou záležitostí. V obci se povětšinou řešilo, kde bude vyučování probíhat, zdali budou učebny patřičně vybaveny a budou-li rodiče děti do školy posílat. Své postavení a autoritu si museli učitelé budovat, což se po malých krůčcích postupně dařilo, jak je patrné i na učitelování Josefa Kopeckého.

Budova školy v Lužicích byla vystavěna až v roce 1908. Předtím probíhalo vyučování v místnostech soukromých domů, v hospodě i na obecním domku ve školní světnici, přistavené k obecnímu hostinci v roce 1828. Později rozhodl obecní výbor o zakoupení hostince, který nechal přestavět na školu, v níž se začalo od školního roku 1878/1879 vyučovat.³² Počet žáků školou povinných dosáhl 250, zdejší dvoutrídni škola tak byla na žádost místní školní rady rozšířena na konci roku 1883 na trojtřídní s platností od 1. ledna 1885, přičemž třetí učebna byla zřízena z obecní kanceláře.³³ Josef Kopecký tedy začal pracovat v těchto ne zcela vyhovujících podmínkách pro výuku dětí: „*Dekretem slavné c. k. okr. školní rady v Hodoníně ze dne 27. července 1885 čís. 879 jmenován p. Josef Kopecký, kandidát učitelství rodem v Cerekvici u Litomyšle /Čechy/ zatímním podučitelem na trojtřídní národní škole v Lužici se služným 300 zl., kterýžto úřad dnem 1. září 1885 nastoupil.*“³⁴ S nárůstem počtu žáků na téměř 300 byla v roce 1890 realizována další přístavba školy.³⁵ „*Dekretem vysoké c. k. zemské školní rady ze dne 8. června 1891 číslo 5080 byl p. Josef Kopecký, definitivním podučitelem při čtyřtřídní škole v Lužicích se služným II. třídy (360 zl.) ustanoven.*“³⁶

Za krátkou dobu působení v Lužicích se událo mnohé v jeho osobním životě. Projevil se jako činný člověk v kulturně-společenském dění. Podílel se na přípravách prvního rolnického plesu na Slovácku, který se uskutečnil 25. února 1886 v Lužicích v hostinci u Štorka. Jak uvádí dobový tisk, sál byl pro tuto výjimečnou příležitost patřičně vyzdobený různými rolnickými nářadím, hospodářskými výrobky i polními plody, chvojnám a obrazy JJ. Veličenstev, hesly: *Na zdar!, Tužme se!* apod. – i obrazem nakresleným křídou od J. Kopeckého, který znázorňoval orače na poli. Největšího obdivu všech přítomných si podle dobového článku zasloužili mládenci a dívky z Mikulčic českým tancem – besedou, poprvé zatančenou na Podluží. Zásahu o nácvik besedy jakožto i zdárném průběhu plesu měl taktéž Josef Kopecký.³⁷

Další aktivitou, která stojí za zmínku, bylo jeho spolupodílení se s výpomocným učitelem Františkem Zdráhalem na vypracování stanov nově vzniklého mikulčicko-těšického čtenářského spolku Pokrok, které byly po vleklém procesu úředně schváleny 23. října 1887. Při volbách do výboru spolku byl Josef Kopecký zvolen do funkce sbormistra.³⁸ Spolek Pokrok do svých řad získal mládež, se kterou učitel Dojiva a Josef Kopecký taktéž nacvičili českou besedu, jíž zahájili spolkový bál.³⁹

S výnosem Moravské zemské školní rady ze dne 22. prosince 1896 čís. 14.899 přichází v životě J. Kopeckého zásadní změna. Je ustanoven učitelem v Týnci a nastupuje svoji službu 31. ledna 1897 na zdejší škole.⁴⁰ V roce 1896 totiž padlo rozhodnutí o rozšíření školy v Týnci z dvoutrídni na trojtřídní a bylo zapotřebí také dalšího učitele, a přestože se úpravy ve školní budově nestihly, J. Kopecký zde od druhého pololetí nastoupil jako učitel III. třídy.⁴¹ Jeho úkol zde nebyl jednoduchý vzhledem k neuspokojivé situaci v místním školství.

Už roku 1832 byla vystavěna v Týnci budova školy o jedné učebně. Tato budova nahradila dosavadní školu, která byla zřízena z jednoho z domů, ovšem nevyhovujícího vzhle-

dem k počtu žáků, kteří měli školu navštěvovat. Ani nová škola však dlouhodobě nepřinesla uspokojivé řešení výuky týneckých žáků. Proto byla v roce 1874 škola rozšířena na dvoutřídní, nicméně k jejímu faktickému provedení nedošlo, neboť místní školní rada ani obec se nestaraly o zřízení druhé učebny z důvodu, že „v Týnci není zapotřebí dvou učitelů, neboť škola je beztak celý rok prázdná“.⁴² Škola byla tedy nadále jednotřídní s půldenním vyučováním.

Neúčast na vyučování byla skutečným problémem, který velmi dlouho přetrvával, zejména v létě, kdy děti pásly dobytek nebo pracovaly na poli: „Když v r. 1877 v červnu prováděl okr. inspektor Marschall inspekci zdejší školy, bylo ze 145 žáků přítomno 9 žáků.“⁴³ Bylo tedy konečně rozhodnuto o provedení přístavby školy, která byla dokončena v roce 1885. S rostoucím počtem žáků byla škola rozšířena na trojtřídní ve školním roce 1896–1897, kdy nastupoval na zdejší školu jako definitivní učitel právě Josef Kopecký. Situaci v místní škole dokresluje zápis protokolu ze dne 3. června 1897, kdy Josef Kopecký žádá správce školy, aby „při nejbližší schůzi místní školní rady odůvodnil, že nutně je třeba v každé třídě skříňky na sešity, umyvadla, džbánku na vodu a utěraku – tak, aby to po prázdninách počátkem r. 1897-8 bylo zařízeno.“⁴⁴ Svou žádost o vybavení učeben opakuje 3. listopadu 1897 a dodává, „že ve III. třídě bylo dopol. 7° v 8 hodin a 9,5° v 10 hod. Ve II. třídě bylo v 8 hod. 5,5° tepla“.⁴⁵

V roce 1908–1909 byla zřízena pobočka pro III. třídu a znovu se uvažovalo o zřízení nové, patřičně vybavené učebny, nakonec ale bylo rozhodnuto o postavení nové školní budovy, v níž se mohlo začít vyučovat již ve školním roce 1913/1914.⁴⁶ Jednalo se o patrovou budovu, jejíž součástí bylo pět učeben a byt pro učitele.⁴⁷ Měla studnu s pumpou s pitnou vodou, byt pro správce školy, toalety v budově a ke škole přináležela také školní zahrada o výměře 8 arů a pole o výměře 19 arů.⁴⁸ Školství v Týnci se ze začátku nedařilo nejlépe, občané své děti do školy neposílali a ani zástupci obce nepovažovali za důležité podporovat vzdělání místních dětí. Problematické bylo i přispívání obce na školní vybavení.⁴⁹ Jako i v jiných školách řešili učitelé především docházku dětí, často neomluvenou, ať už z důvodu chudoby rodičů, prací doma i na poli či hlídání mladších sourozenců.⁵⁰ Učitelé se tedy dlouhodobě soustředili především na to, aby zajistili pravidelnou školní docházku všech dětí, případně řádné omlouvání jejich nepřítomnosti. Až do roku 1913 byla častým tématem schůzí pedagogů také nedostatečná kapacita tříd, která byla uspokojivě vyřešena až otevřením nové budovy školy.⁵¹

Josef Kopecký se projevoval jako svědomitý učitel, jenž kromě předepsaného učiva vzdělával žáky i v jiných oblastech mimo školní osnovy a rozšiřoval jejich dovednosti. Učil například i zpěv a kreslení.⁵² Vzhledem ke svým vztahům k Lužicím uspořádal na jaře v roce 1902 se svými žáky exkurzi, když se rozhodl za účelem „doplnění nabytých vědomostí se žáky podniknouti poučnou vycházku do uhelných dolů a skelných hutí do Lužic“,⁵³ kterou se svou třídou ještě

Obr. 4. J. Kopecký – amatérský malíř (1929). Foto B. K. Žižlavský.

zopakoval ve druhém pololetí roku 1910.⁵⁴ Od roku 1904 se stal správcem školní zahrady,⁵⁵ která byla tohoto roku dána škole k dispozici na tzv. Stodoliskách.⁵⁶ V roce 1907 inicioval, aby učitelský sbor sebral historická data a pověsti o Týnci pro školní kroniku.⁵⁷

Na jaře během školních prázdnin roku 1911 proběhla v Týnci výstava obrazů akademického malíře Aloise Kalvody, výtěžek z této výstavy byl věnovaný na knihy pro žákovskou a učitelskou knihovnu místní školy.⁵⁸ Lze téměř s jistotou říci, že tuto akci inicioval právě Josef Kopecký, o kterém víme, že se zajímal o umění, sám maloval a svého přítele malíře Aloise Kalvodu, podnikajícího cesty na Slovácko, přivedl i do Týnce. Zde pobýval před první světovou válkou v domě čp. 116 u Fr. Valy⁵⁹ a v této obci čerpal i podněty pro svá díla. Vznikly zde nejen jeho obrazy Děvče v rožkách a Nevěsta z Týnce v kožichu a v růži, které jsou součástí obrazové přílohy publikace Moravské Slovensko,⁶⁰ ale údajně zde vytvořil na čtyřicet dalších děl.⁶¹ Jak už bylo zmíněno, Josef Kopecký má zásluhu na tom, že nadaný malíř, člen SVUMu, Cyril Jančálek⁶² byl přijatý na hodiny kreslení u Joži Uprky v Hroznové Lhotě, kde pracoval jeden a půl roku. Poté působil v Přerově u Františka Sklenáře, malíře jevišť a dekorací, později i u Aloise Kalvody, který mu pomohl ke studiu na Akademii výtvarných umění u prof. Maximiliána Pirnera.⁶³ Josef Kopecký byl po celou dobu působení v Týnci řádným učitelem, od školního roku 1907 se stal dočasným správcem školy, ale pouze do roku 1908, kdy byl ustanovený nový správce školy.⁶⁴ Postupně se stává zástupcem řídicího učitele a v této funkci zůstává až do svého odchodu do penze.

V roce 1910 nastupuje na místo industriální učitelky na obecní škole v Týnci také jeho dcera Ludmila Kopecká.⁶⁵ V důsledku nedostatku učitelských sil během první světové války byla podána správou školy žádost, aby mohla industriální učitelka Ludmila Kopecká výpomocně vyučovat na zdejší škole.⁶⁶ Pro nedostatek učitelů během války působila tedy i jako třídní učitelka. Coby učitelka ručních prací vyučuje až do roku 1924 a zůstává svobodnou emancipovanou ženou. Mezi léty 1920–1921 na místní škole vyučuje i další dcera Josefa Kopeckého Květoslava Kopecká.⁶⁷ 23. července 1924 si bere za manžela Bohuslava Karla Žižlavského,⁶⁸ profesí taktéž učitele.⁶⁹

V nelehkém válečném období potkala Josefa Kopeckého nepříjemná událost. Jak sám píše: „V dubnu 1915 Josef Šenk č. 61, tehdejší starosta a já, byli jsme obžalováni pro velezradu (rozšiřování ruských letáků) a zbavení svých úřadů.“ Připisem c. k. okresní školní rady ze dne 17. června 1915 čís. 1324 je J. Kopecký přerazen do Kněždubu. „Dobrý učitel a příklad mládeže odchází právě v tak pohnuté době, kdy je ho nejen ve škole, ale i v obci potřeba, neboť po vykonávání povinnosti školní věnoval síly své blahu obce. Mládež bude zajisté dlouho na svého učitele a občané na svého rádce vzpomínati.“⁷⁰ Jejich případ souvisel s tzv. kostickou

Obr. 5. J. Kopecký v lázních Poděbrady s dcerou Ludmilou (po roce 1930). Foto B. K. Žižlavský.

aférou.⁷¹ Sám o tom vypovídá na stránkách obecní kroniky: „*Já pak byl jsem službou přidělen na školu v Kněždubě a v lednu 1916 i mne 50letého povolali na vojnu, kde jsem byl veden v seznamu „politicky nespolehlivých“ („P“).*“⁷² Vojenský soud je osvobodil, ale starosta musel na vojnu a úřadováním v obci byl pověřen radní. Josef Kopecký působí v Kněždubě až do 1. září 1917,⁷³ poté se vrací se na své původní místo.

Vzhledem k tomu, že rodina Kopeckých se prakticky proměnila na učitelskou,⁷⁴ došlo v listopadu 1920 ke zvláštní situaci v týneckém učitelském sboru, kdy Ludmila Kopecká onemocněla tyfem, a proto zůstali v domácí izolaci také její otec a sestra, z toho důvodu bylo tehdy v I., II. b, III. a IV. třídě zavedeno polodenní vyučování.⁷⁵ Od ledna 1921 se naštěstí vrací do školy J. Kopecký i K. Kopecká, zatímco Ludmila Kopecká začíná opět učit až na jaře roku 1921.⁷⁶

Konec učitelování Josefa Kopeckého přichází 1. ledna 1927, kdy odchází jako zástupce řídicího učitele do zasloužené penze.⁷⁷

Obecní písař a kronikář

Josef Kopecký byl v letech 1907–1918 ve funkci obecního písaře, za což dostával od obce do pronájmu kousek obecního pole.⁷⁸ Po roce 1900 byl také členem zastupitelstva obce Týnec.⁷⁹ Usnesením obecního zastupitelstva ze dne 3. října 1922 byl jmenován prvním kronikářem obce Týnec, funkce se ujal 1. prosince 1922 a jak sám uvádí, ač není rodák z Podluží, díky čtvrtstoletí života ve zdejší obci zná zdejší poměry dokonale.⁸⁰ Obecní kroniku nejen založil, ale zpětně do ní také provedl zápisy až od roku 1914. Po třiceti letech působení v Týnci se dne 10. března 1927 Josef Kopecký odstěhoval a skončil tak ve funkci obecního kronikáře, kterou od 1. prosince 1922 zdarma zastával.⁸¹

Sokol

Na ustavující valné hromadě TJ Sokol v Týnci 16. listopadu 1919 byl starostou zvolený opět Josef Kopecký a o jeho schopnostech svědčí opakované zvolení do funkce starosty v letech 1921 a 1922, 1923, 1924, 1925, 1926. Byl také kronikářem TJ Sokol v Týnci, kroniku začal psát od 26. března 1925.⁸² Ovlivnil vzhled sokolovny v Týnci, při její stavbě navrhl umístit v průčelí také slovácké žudro. Žudro i interiér tělocvičny byly ozdobeny národními ornamenty, které namalovaly žačky pod vedením jeho dcery Ludmily Kopecké.⁸³ Kromě tělovýchovy se TJ Sokol věnovala kulturní a společenské činnosti, přednáškám, divadlu, organizovala výlety, sokolské hody a plesy, v kronice najdeme zmínku i o pořádání pravopisného kurzu, často se v souvislosti s dalšími aktivitami objevuje právě jméno J. Kopeckého. Řada přednášek a divadelních her se vztahovala k významným výročním událostí z dějin české historie. Například v roce 1924

Obr. 6. J. Kopecký – sokol. Foto B. K. Žižlavský.

k 500. výročí úmrtí Jana Žižky proběhlo v sokolovně několik přednášek,⁸⁴ pořádaly se zde oslavy narozenin TGM, výročí vzniku Československa se pravidelně slavilo přednáškou a divadelní hrou. Josef Kopecký využíval i pomoci své rodiny, nejenže jeho dcery učily na místní škole, ale například i jeho syn Jaroslav Kopecký, poštovní úředník v Rožnově pod Radhoštěm, obstaral valašské kroje pro hru Pasekáři od Františka Sokola-Tůmy, která se uskutečnila v sokolovně 28. února 1926. V roce 1927 oznámil J. Kopecký valnému sněmu TJ Sokol v Týnci, že se bude stěhovat do Hodonína a se všemi se srdečně rozloučil. V roce 1929 se účastnil valné hromady v Týnci už jako zástupce župy v Hodoníně.⁸⁵

Spořitelni a záloženský spolek

Spořitelni a záloženský spolek v Týnci, zapsané společenstvo s neobmezeným ručením, vznikl na ustavující valné hromadě 5. prosince 1897. Za jeho založením nestál nikdo jiný než opět Josef Kopecký. Cílem tohoto spolku bylo ukládání a zapůjčování úspor, aby bylo peněžních prostředků „náležitě využíváno a zvláště zájmy rolnictva, živnostnictva a dělnictva podporovány, při čemž vedle snahy po hmotné podpoře zvláště mravní povznesení členů na zřeteli míti sluší“.⁸⁶ Spolek se připojil k Ústřední jednotě českých hospodářských společenstev úvěrních na Moravě a ve Slezsku, zapsanému společenstvu s obmezeným ručením v Brně. V roce 1898 byl určen také jako delegát na valnou hromadu Ústřední jednoty na 26. května.⁸⁷

Ustavující počet byl sedmnáctičlenný a postupně v průběhu let se navyšoval, na konci roku 1927 to bylo 197 členů.⁸⁸ Zvyšovala se také částka, kterou spolek spravoval. Po roce 1927 byl peněžní obrat přes jeden a půl milionu korun. Je tedy patrné, že spolek velmi dobře fungoval. Možnosti půjčky využil i Josef Kopecký hned v červnu 1898, kdy si zažádal o půjčku ve výši 210 zl. na zaplacení dluhu v občanské záložně v Břeclavi, za podmínek měsíční splátky 5 zl. měsíčně se závazkem, že odměny za práce pokladníka použije k zaplacení dluhu, a navíc dá do zástavy spolku své harmonium.⁸⁹

Od založení v prosinci roku 1897, kdy byl jednohlasně zvolen do funkce pokladníka, působil na této pozici až do svého odchodu do penze, pouze s přestávkou mezi lety 1916–1918, kdy byl přeložen do Kněždubu. Byl spolehlivým členem spolku, při obstarávání potřebného vybavení například „vyhotovil ochotně za náhradu potřebného materiálu“ spolkový závěsný štít s označením Záložna,⁹⁰ který byl umístěn na dům starosty. Naposledy se zúčastnil výroční valné hromady 6. března 1927.⁹¹ V zápisech Spořitelního a záloženského spolku se jeho jméno objevuje ještě v souvislosti s výroční řádnou valnou hromadou 11. března 1928.⁹²

Závěr

Josef Kopecký byl výjimečnou osobností v místech, kde žil a působil. Rozhodl se pro učitelskou dráhu a odešel z rodných východních Čech na Slovácko, kde našel životní partnerku, rodinu i domov. Nebyl lhostejný

Obr. 7. J. Kopecký s vnoučaty. Foto B. K. Žižlavský.

k dění okolo sebe, aktivně vstupoval do kulturních a společenských událostí a sám je také utvářel. Lze o něm hovořit jako o vlasteneckém, pokrokovém učiteli, který inicioval a šířil vzdělanost a osvětu mezi lidmi. Zejména v historii dvou obcí na Podluží – Lužicích a Týnci zanechal nesmazatelnou stopu jako učitel, ale také jako činorodý člověk na kulturně-společenském poli. I když své úsilí zaměřil spíše lokálně, projevuje se jeho práce i navenek a má široký dosah. Na prvním místě se jedná o jeho Slováckou svatbu na Podluží, která zajistila trvalé uchování podoby tradičního svatebního obřadu na Podluží do současnosti a mezi srovnatelnými publikacemi si zachovává jedinečné místo. Nemluvě o tom, že byla hned několikrát veřejně předvedena. Spolkovou činností a kontakty s umělci pracoval navenek světa malé obce. Přestože stále zůstávají některá místa jeho životního příběhu zahalena rouškou času, za kterou už nelze nahlédnout, většinu jeho života se podařilo uspokojivě zmapovat a věřím, že i díky tomuto příspěvku nebude jeho jméno, život i dílo zapomenuto.

Poznámky:

- 1 Státní oblastní archiv v Zámrsku (dále SOA v Zámrsku), sbírka matrik Východočeského kraje, matrika N 1837–1872, sign. 1199, s. 84.
- 2 Tamtéž, s. 93.
- 3 Tamtéž, s. 111; SOA v Zámrsku, sbírka matrik Východočeského kraje, matrika Z 1858–1899, sign. 5455, s. 28.
- 4 SOA v Zámrsku, sbírka matrik východočeského kraje, matrika N 1873–1898, sign. 5451, s. 5; SOA v Zámrsku, sbírka matrik Východočeského kraje, matrika Z 1858–1899, sign. 5455, s. 28.
- 5 Státní okresní archiv Svitavy (dále SOkA Svitavy) se sídlem v Litomyšli, Základní devítiletá škola Cerekvice nad Loučnou, inv. č. 948, hlavní matrika školní školy v Cerekvici od r. 1864–1876, s. 237–238.
- 6 SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Reálka Litomyšl, inv. č. 115, Katalog první třídy školního roku 1879, s. 18.
- 7 SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Reálka Litomyšl, inv. č. 115, Katalog 3. třídy školního roku 1881, s. 13.
- 8 Státní okresní archiv Hodonín (dále SOkA Hodonín), OŠR–H, inv. č. 1, Týnec, nestr.
- 9 SOkA Hodonín, NŠ–Lu, inv. č. 2, Kronika školní 1878, s. 21.
- 10 Moravský zemský archiv Brno (dále MZA Brno), matrika narozených, Lužice, sign. 5597, s. 320.
- 11 Nejstarší dcera Božena se provdala za kolářského mistra Jana Josefa Vacha 7. února 1921 v Týnci a přestěhovala se za svým mužem do Pardubic. MZA Brno, matrika oddaných, Moravská Nová Ves, sign. 3027, s. 226.
- 12 Během války se do zajetí dostal (ať už dobrovolně, nebo nedobrovolně) syn učitele Vojtěch Kopecký, který byl v italské legii. SOkA Břeclav, MNV Týnec, inv. č. 211, Kronika obce Týnce, s. 9.
- 13 Státní okresní archiv Břeclav (dále SOkA Břeclav), se sídlem v Mikulově, MNV Týnec, inv. č. 211, Kronika obce Týnce od r. 1914, s. 136.
- 14 Z tělocvičné jednoty „Sokol“ v Hodoníně, *Moravská Slovač*, 1886, č. 87, s. 3.
- 15 M a r a d o v á, Lenka. *Výstava umělecká, průmyslová a národopisná v Hodoníně r. 1892*. [Rukopis], Brno, 2008, s. 15.
- 16 *Slavnost dožínková z Mikulčic a Těšic*. Velehrad, Kroměříž, 12. 9. 1892, roč. 4, č. 72, nestr.
- 17 *Věstník výstavy hodonské, Slovácká svadba z Rohatce*. Velehrad, Kroměříž, 28. 9. 1892, roč. 4, č. 68, nestr.
- 18 M a r a d o v á, Lenka. c. d.
- 19 K o p e c k ý, Josef. *Slovácká svatba na Podluží*. Praha: Matice hodonská, 1898, s. 2.
- 20 *Věstník výstavy hodonské, Slováckou svadbou*. Velehrad, Kroměříž, 17. 9. 1892, roč. 4, č. 65, nestr.
- 21 *Věstník výstavy hodonské*. Velehrad, Kroměříž, 21. 9. 1892, roč. 4, č. 66, nestr.
- 22 *Věstník výstavy hodonské, Slovácká svadba z Rohatce*. Velehrad, Kroměříž, 28. 9. 1892, roč. 4, č. 68, nestr.

- 23 Podle informací z věstníku hodonínské výstavy byla v tento den hojná účast diváků z řady měst a obcí: Holešova, Hustopečí, Olomouce, Břeclavi, Vídňě, Poštorné, Charvatské Nové Vsi, Lanžhota, Hrušek, Josefova, Ladné, Všechovic, Telče, Židlochovic, Vsetína, Pohořelic, Uherského Brodu, Mikulčic a také delegace vídeňských Čechů. Věstník výstavy hodonské. Velehrad, Kroměříž, 21. 9. 1892, roč. 4, č. 66, nestr.
- 24 *Moravský rok provedený v pondělí 29. června 1914*. Brno: Sletový výbor, 1914. 52 s.
- 25 Moravský rok. *Moravská orlice*. V Brně v pondělí dne 13. července 1914, roč. 52, č. 131.
- 26 K o p e c k ý, Josef. c. d., s. 2.
- 27 K o p e c k ý, Josef. c. d., s. 3.
- 28 Čísła písni: 58, 196, 202, 211, 212, 213, 217, 227, 268, 284. H r a b a l o v á, Olga. *Podluží v lidové písni*. V Brně: Muzejní a vlastivědná společnost, 1988, s. 402.
- 29 H r a b a l o v á, Olga. c. d., s. 9.
- 30 Uvedena chybná zkratka křestního jména – Fr. Kopecký. N i e d e r l e, Lubor a C h o t e k, Karel. Zvyky a obyčeje. In: Boháč, Antonín et al. *Moravské Slovensko, Sv. II*. Praha: Nákladem Národopisného musea Československého, 1922, s. 675.
- 31 <https://www.facebook.com/svatbazluzic>, [online] [cit. dne 25. 8. 2020].
- 32 SOKA Hodonín, VMHO, inv. č. 50, okres Hodonín, VIII., Průvodce po místních památkách, Obec Lužice, s. 1. SOKA Hodonín, NŠ–Lu, inv. č. 2, Školní kronika, s. 1–3.
- 33 SOKA Hodonín, NŠ–Lu, inv. č. 2. Školní kronika, s. 7–8.
- 34 Tamtéž, s. 11.
- 35 Tamtéž, s. 19.
- 36 Tamtéž, s. 21.
- 37 Dopisy, Z Lužic. *Moravská Slovač*, 1886, roč. 3, č. 18., nestr.
- 38 Při slavnostní mši „zapěli členové zpěváckého oddělení za řízení svého sbormistra p. Jos. Kopeckého, učitele z Lužic, čtyřhlasně obtížnou píseň „Modlitbu“ z Vlastimila“. Z Těšic, Otevření Mikulčicko-Těšického čtenářského spolku „Pokrok“. *Moravská Slovač*, 1887, č. 86, s. 2.
- 39 R u t a r, Svatopluk. Čtenářský spolek Pokrok. *Malovaný kraj* 33, 1997, č. 5, s. 14.
- 40 SOKA Břeclav se sídlem v Mikulově, Základní škola Týnec, inv. č. 402, Národní škola, Protokolní kniha o konferenčních schůzích na dvojtřídní obecné škole v Týnci. 1891/2–1902, s. 120.
- 41 *Týnec: městečko na Podluží*. [Týnec]: Obec Týnec, 2016, s. 202.
- 42 SOKA Hodonín, VMHO, inv. č. 49, Okres Hodonín VI, Škola a její vývoj, Obec Týnec, s. 1.
- 43 Tamtéž, s. 2.
- 44 SOKA Břeclav se sídlem v Mikulově, Základní škola Týnec, inv. č. 402, Národní škola, c. d., s. 129.
- 45 Tamtéž, s. 137.
- 46 SOKA Hodonín, VMHO, inv. č. 49, c. d., s. 3.
- 47 *Týnec: městečko na Podluží*. c. d., s. 202.
- 48 SOKA Hodonín, VMHO, inv. č. 53. Školské statistické přehledy, Dotazník obce Týnce, nestr.
- 49 SOKA Hodonín, VMHO, inv. č. 49, c. d., s. 9.
- 50 SOKA Břeclav se sídlem v Mikulově, Základní škola Týnec, inv. č. 402, Národní škola, nestr.
- 51 Stavební účty (náklady činily 81 000 korun) při výstavbě školy v letech 1912–1913 vedl Josef Kopecký. SOKA Břeclav se sídlem v Mikulově, MNV Týnec, inv. č. 211, Kronika obce Týnec, s. 4.
- 52 SOKA Hodonín, VMHO, inv. č. 53, Školské statistické přehledy, Dotazník obce Týnce, nestr.
- 53 SOKA Břeclav se sídlem v Mikulově, Základní škola Týnec, inv. č. 402, Národní škola, Protokolní kniha o odbývaných učitelských konferenčních schůzích při trojtřídní škole v Týnci, Protokol ze 2. května 1902, nestr.
- 54 SOKA Břeclav se sídlem v Mikulově, Základní škola Týnec, inv. č. 402, Národní škola, Protokolní kniha o odbývaných učitelských konferenčních schůzích při trojtřídní škole v Týnci, Protokol 8 sepsaný při poradě sboru učitelského konané dne 5. března 1910, nestr.
- 55 SOKA Břeclav se sídlem v Mikulově, Základní škola Týnec, inv. č. 402, Národní škola, Protokolní kniha o odbývaných učit. konferenčních schůzích při trojtřídní škole v Týnci, Protokol 1 ze dne 2. září 1904, nestr.
- 56 SOKA Hodonín, VMHO, inv. č. 49, Okres Hodonín VI, Škola a její vývoj, Obec Týnec, s. 6.

- 57 SOkA Břeclav se sídlem v Mikulově, Základní škola Týnec, inv. č. 402, Národní škola, Protokolní kniha o odbývaných učit. konferenčních schůzích při trojtřídní škole v Týnci, Protokol 1 ze dne 2. září 1907, nestr.
- 58 SOkA Břeclav se sídlem v Mikulově, Základní škola Týnec, inv. č. 402, Národní škola, Protokolní kniha o odbývaných učit. konferenčních schůzích při trojtřídní škole v Týnci, školní rok 1910–1911, Protokol X, nestr.
- 59 P r o k o p, Jan. Podlužácká dědina Týnec a „maléři“. *Malovaný kraj* 40, 2004, č. 3, s. 26.
- 60 Vyobrazení na neočíslovaných stranách (mezi stranami 156–157) v kapitole K l v a ň a, Josef. Lidové kroje na Moravské Slovesku. In: Húsek, Jan et al. *Moravské Slovensko, Sv. I*. Praha: Nákladem Národopisného musea Československého, 1918.
- 61 *Týnec: městečko na Podluží*. c. d., s. 155.
- 62 Cyril Jančálek se narodil v Týnci 1. ledna 1891 a navštěvoval zdejší školu mezi lety 1896–1904, po studiích a praxi působil jako učitel kreslení na Slovensku v letech 1920–1925. SOkA Hodonín, VMHO, inv. č. 48, Obec Týnec, V., Význační rodáci, Cyril Jančálek, 1 list.
- 63 P r o k o p, Jan. c. d., s. 26.
- 64 SOkA Břeclav se sídlem v Mikulově, Základní škola Týnec, inv. č. 402, Národní škola, Protokolní kniha o odbývaných učit. konferenčních schůzích při trojtřídní škole v Týnci, Školní rok 1908–1909, protokol 1, nestr.
- 65 SOkA Břeclav se sídlem v Mikulově, Základní škola Týnec, inv. č. 402, Národní škola, Protokolní kniha o odbývaných učit. konferenčních schůzích při trojtřídní škole v Týnci, Školní rok 1909–1910, Protokol 6, nestr.
- 66 SOkA Břeclav se sídlem v Mikulově Základní škola Týnec, inv. č. 402, Národní škola, Konferenční protokoly národní školy v Týnci, 1911–1923, Zápis č. 2 o poradě sboru učitelského konané dne 8. října 1917, nestr.
- 67 SOkA Břeclav se sídlem v Mikulově, Základní škola Týnec, inv. č. 402, Národní škola, Konferenční protokoly národní školy v Týnci, 1911–1923, Zápis č. 2. V protokolu o poradě sboru učitelského ze dne 11. října 1920 se objevuje jméno Květoslavy Kopecké poprvé. Naposled pak v Protokolu 11 o závěrečné poradě učitelského sboru ze dne 21. června 1921. SOkA Břeclav se sídlem v Mikulově, Základní škola Týnec, inv. č. 402, Národní škola, Konferenční protokoly národní školy v Týnci, 1911–1923, nestr.
- 68 Za zmínku stojí, že manžel Květoslavy Bohuslav Žižlavský byl aktivním učitelem a v Nové Lhotě pořídil fotografie ze života místních obyvatel, čímž vzniklo cenné album přispívající k poznání tradiční kultury na Hornácku.
- 69 MZA Brno, matrika oddaných, Brno, sign. 16899, s. 39.
- 70 SOkA Břeclav se sídlem v Mikulově, Základní škola Týnec, inv. č. 402, Národní škola, Konferenční protokoly národní školy v Týnci, 1911–1923, Zápis č. 11 o závěrečné poradě sboru učitelského ze dne 30. června 1915, nestr.
- 71 *Týnec: městečko na Podluží*. c. d., s. 154. Tzv. kostická aféra propukla ve stejnojmenné obci na počátku roku 1915, kdy ruská vojska ohrožovala východní část habsburské monarchie, tehdy se do obce dostal z ruské fronty opis letáku nazvaného Výzva ke Slovanům, který byl vzhledem k obsahu kvalifikovaný jako velezrádný, když nabádal obyvatele k podpoře ruské armády, potažmo celého Ruska. Opis letáku se šířil dál mezi lidmi, ze začátku především členy Sokola, po čemž následovala vlna domovních prohlídek i zatýkání a trestů. Po nástupu císaře Karla I. na trůn byla na počátku července 1917 vyhlášena amnestie pro politické vězně, která se týkala i aktérů tzv. kostické aféry. U n g e r, Josef et al. *Kostice: dějiny a lidová kultura*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1991, s. 67–70.
- 72 SOkA Břeclav se sídlem v Mikulově, MNV Týnec, inv. č. 211, c. d. s. 7.
- 73 SOkA Hodonín, OŠR-H, inv. č. 1, Kněždub, nestr.
- 74 Dle sdělení pravnučky J. Kopeckého H. K. (1945) se učitelská profese dědí v rodině potomků Žižlavských dodnes.
- 75 SOkA Břeclav se sídlem v Mikulově, Základní škola Týnec, inv. č. 402, c. d., Konferenční protokol č. 4 ze dne 18. prosince 1920, nestr.

- 76 SOKA Břeclav se sídlem v Mikulově, Základní škola Týnec, inv. č. 402, c. d., Konferenční protokol č. 9 ze dne 6. května 1921, nestr.
- 77 SOKA Břeclav se sídlem v Mikulově, MNV Týnec, inv. č. 211, Kronika obce Týnec, s. 37.
- 78 *Týnec: městečko na Podluží*. c. d., s. 150.
- 79 *Tamtéž*, 151.
- 80 SOKA Břeclav se sídlem v Mikulově, MNV Týnec, inv. č. 211, Kronika obce Týnce od r. 1914, s. 3.
- 81 *Tamtéž*, s. 38.
- 82 SOKA Břeclav se sídlem v Mikulově, TJ Sokol Týnec, inv. č. 1451. Kronika TJ Sokol Týnec, nestr., úvodní list.
- 83 SOKA Břeclav se sídlem v Mikulově, TJ Sokol Týnec, inv. č. 1451, Kronika TJ Sokol Týnec, nestr.
- 84 SOKA Břeclav se sídlem v Mikulově, MNV Týnec, inv. č. 211, Kronika obce Týnec, s. 24.
- 85 SOKA Břeclav se sídlem v Mikulově, TJ Sokol Týnec, inv. č. 1451, Kronika TJ Sokol Týnec, nestr.
- 86 *Týnec: městečko na Podluží*. c. d. s. 252.
- 87 SOKA Břeclav se sídlem v Mikulově, Spořitelní a záloženský spolek Týnec, inv. č. 1175, Spořitelní a záloženský spolek v Týnci, Valné hromady 1924–1941, nestr.
- 88 SOKA Břeclav se sídlem v Mikulově, Spořitelní a záloženský spolek Týnec, inv. č. 1175, Účetní uzávěrky od roku 1898 až do roku 1941 a revizní zprávy, nestr.
- 89 SOKA Břeclav se sídlem v Mikulově, Spořitelní a záloženský spolek Týnec, inv. č. 1175, Spořitelní a záloženský spolek v Týnci, Protokoly představenstva 1897–1912, Protokol 10, nestr.
- 90 *Tamtéž*.
- 91 SOKA Břeclav se sídlem v Mikulově, Spořitelní a záloženský spolek Týnec, inv. č. 1175, Spořitelní a záloženský spolek v Týnci, Valné hromady 1924–1941, nestr.
- 92 *Tamtéž*.

Foto: Rodinný fotoarchív H. K. (1945), pravnučky J. Kopeckého.

Mgr. Lenka H a v l í k o v á (n. 1986), etnografka, pracovnice Národního ústavu lidové kultury, kurátorka etnografických sbírek. Zájmově se věnuje tradiční lidové kultuře na Podluží.

Josef Kopecký – A Teacher

Personality of Cultural, Social and Ethnographic Life in Podluží in the End of 19th and the Beginning of 20th Century

A b s t r a c t

Josef Kopecký's name was only known thanks to his book called *Moravian-Slovak Wedding in Podluží*. The title is connected with several important public demonstrations of wedding in Podluží – the first one was demonstrated in the country fair party in in 1866 which was held by Sokol in Hodonín in the hall of the local clubhouse, the next one was demonstrated at the Artistic and Ethnographic Exhibition in Hodonín (1892), the third demonstration in 1914 at the exhibition called Moravian Year was unfortunately not carried out, but in 2017 a part of the wedding was demonstrated according to his record as a number on the programme of the festival Podluží in Song and Dance in Tvrdonice. If we take a look at Josef Kopecký's life story we can see that apart from his unique work devoted to a traditional wedding his further activities which he carried out during his life are also worth paying attention to. Kopecký was born in 1865 in Cerekvice in East Bohemia, he graduated from a grammar school in Litomyšl and it is worth mentioning that he was a pupil of Alois Jirásek. After graduation he started his teaching career and got his first job In Lužice near Hodonín. There he worked both as a progressive teacher, but he was also an important public and cultural personality. In 1896 he was named a teacher in Týnec near Břeclav where he worked until his retirement in 1927. He was working hard mainly for the citizens of Týnec working not only as a dutiful teacher, but he also contributed

to the establishment of the local physical education union Sokol, he was the founder of the first local chronicle and for thirty years worked as a treasurer of the local savings bank in Týnec which helped local citizens a lot with their economic management. Josef Kopecký was also an amateur painter, musician, chronicler, and scrivener. His taste for painting led him to a friendship with Alois Kalvoda and other well-known painters. He is also credited with the fact Cyril Jančálek, a native from Týnec, started a career as a professional painter. Josef Kopecký was an extraordinary personality in all the places he lived and worked in. He can be mentioned as a patriotic progressive teacher who initiated a spread knowledge and public education among people. As a teacher but also as an active man he left an indelible trace in cultural and social life in the history of two villages in Podluží – Lužice and Týnec. Though his efforts were aimed locally his work is visible and has a wide impact.

Key words: Josef Kopecký, teacher, wedding, Sokol, exhibition, Polduží, Lužice, Týnec, Hodonín

Josef Kopecký – Lehrer

Persönlichkeit des kulturellen, gesellschaftlichen und ethnografischen Lebens in der Region Podluží Ende des 19. und Anfang des 20. Jahrhunderts

Zusammenfassung

Der Name Josef Kopecký war bislang nur dank seines Büchleins *Slovácká svatba na Podluží (Mährisch-slowakische Hochzeit in Podluží)* bekannt. Mit diesem Werk hängt eng auch die nicht weniger wichtige mehrfache öffentliche Vorführung einer Podluží-Hochzeit zusammen – zum ersten Mal war dies 1886 auf dem Kirmes-Tanzvergnügen, das vom Sportverein Sokol in Hodonín im Saal seines Vereinshauses veranstaltet wurde, dann 1892 auf der Kunst-, Gewerbe- und Ethnografie-Ausstellung in Hodonín, zum dritten Auftritt im Jahr 1914 im Rahmen des Mährischen Jahres kam es leider nicht, dafür gelangte 2017 ein Teil der Hochzeit nach den Aufzeichnungen von Kopecký in das Programm des Festivals Podluží in Lied und Tanz in der Ortschaft Tvrdonice. Wenn wir uns die Lebensgeschichte von Josef Kopecký anschauen, stellen wir fest, dass außer seinem eindrucksvollen, der traditionellen Hochzeit gewidmeten Werk unsere Aufmerksamkeit auch weitere Tätigkeiten verdienen, denen er sich im Lauf seines Lebens widmete. Kopecký wurde 1865 in Cerekvice in Ostböhmen geboren, er besuchte das Gymnasium in Litomyšl und erwähnenswert ist, dass er auch ein Schüler von Alois Jirásek war. Nach seinen Studien schlug er die Lehrerlaufbahn ein und zu seiner ersten Wirkungsstätte wurde Lužice bei Hodonín. Hier war er nicht nur als fortschrittlicher Lehrer tätig, sondern auch als bedeutende Persönlichkeit des kulturellen und gesellschaftlichen Geschehens. Im Jahr 1896 berief man ihn als Lehrer nach Týnec bei Břeclav, hier blieb er bis zu seiner Pensionierung 1927. Insbesondere für die Bürger von Týnec leistete er viel Arbeit, außer dem gewissenhaften Unterrichten der Kinder setzte er sich für die Gründung eines örtlichen Sportvereins Sokol ein, er war Gründer der ersten Gemeindechronik und 30 Jahre lang führte er sorgfältig die Kasse des Spar- und Darlehensvereins in Týnec, die den hiesigen Einwohnern wirksam bei ihrer Wirtschaftsführung half. Josef Kopecký war ferner Amateurmaler, Musiker, Chronist und Gemeindeschreiber. Seine Liebe für die bildende Kunst führte ihn zu einer Freundschaft mit Alois Kalvoda und weiteren bekannten Malern. Zu seinen Verdiensten zählt auch, dass der aus Týnec stammende Cyril Jančálek den Weg eines professionellen Mahlers einschlug. Josef Kopecký war an den Orten, wo er lebte und tätig war, eine außergewöhnliche Persönlichkeit. Man kann von ihm als einem patriotischen, fortschrittlichen Lehrer sprechen, der Bildung und Aufklärung unter den Menschen verbreitete und anregte. Insbesondere in der Geschichte der beiden Gemeinden in Podluží – Lužice und Týnec – hinterließ er eine unauslöschliche Spur als Lehrer, aber ebenso als tatkräftiger Mensch auf kulturell-gesellschaftlichem Feld. Obwohl seine Bemühungen eher lokal ausgerichtet waren, äußert sich seine Arbeit auch nach außen hin und zeigt eine große Tragweite.

Stichwörter: Josef Kopecký, Lehrer, Hochzeit, Turnverein Sokol, Ausstellung, Podluží, Lužice, Týnec, Hodonín